

Inwentarz Jakości Związku do oceny relacji diadycznych partnerów

Dorota Suwalska-Barancewicz, Paweł Izdebski, Hanna Liberska

Streszczenie

Tekst prezentuje wyniki polskiej adaptacji narzędzia *The Quality of Relationships Inventory* (Pierce G., Sarason I., Sarason B.), przeznaczonego do oceny jakości relacji partnerów w związku, niedostępnego do tej pory na gruncie polskiej psychologii.

QRI pozwala ocenić postrzegane wsparcie, konflikt oraz głębokość relacji.

W badaniu udział wzięło łącznie 212 osób w wieku od 16 do 40 lat (średnia wieku 26,62), pozostających w bliskim związku partnerskim.

Analizy statystyczne wskazały na satysfakcjonującą rzetelność narzędzia: współczynnik alfa Cronbacha wynosi 0.63, rzetelność połówkowa Guttmana – 0,71 oraz poszczególnych skal: wsparcie (0.79), konflikt (0.88), głębokość relacji (0.71).

Trafność kryterialną IJZ sprawdzono za pomocą korelacji skal budujących IJZ, podskal składających się na Skalę Wsparcia Społecznego, potraktowanej jako zewnętrzne kryterium odniesienia oraz wyników ogólnych obu testów, a trafność teoretyczną mierzono na podstawie przeprowadzonej analizy czynnikowej. Wyniki potwierdziły oczekiwane rezultaty, co pozwala uznać polskie narzędzie za trafne.

Polska adaptacja narzędzia QRI potwierdziła założenia teoretyczne o istnieniu trzech wymiarów postrzegania bliskich relacji – wsparcia, konfliktu oraz głębokości, których udział w wariancji wyjaśnionej wynosi 51%.

Analizy statystyczne wskazały na nieadekwatność trzech pozycji do teoretycznie określonych, przez autorów metody, czynników, co wymaga dalszej refleksji metodologicznej oraz weryfikacji.

6.1. Wprowadzenie

Relacje międzyludzkie pełnią znaczącą rolę w życiu każdego człowieka. Bliski kontakt z innymi ludźmi to nieodłączny element codziennego życia, potrzeb-

ny dla prawidłowego funkcjonowania społecznego jednostki. Relacje interpersonalne uważane są za jeden z najważniejszych czynników, które nadają życiu znaczenie (Campbell i in. 1976, za: Adler, 2007). To właśnie kontakty z innymi przyczyniają się do rozwoju potrzeb i osobowości oraz orientacji w świecie zewnętrznym. Dzięki nim możliwe staje się zbudowanie emocjonalnych stosunków z innymi, wytworzenie więzi i zawarcia intymnych związków (Dwyer, 2006; Janicka, 2006). Bliskie relacje korzystnie wpływają na zdrowie i przyczyniają się do szczęścia oraz odczuwanego dobrostanu psychicznego, a także określają lepsze lub gorsze funkcjonowanie w związku intymnym (Myers, 1999).

Problem rozumienia bliskich relacji międzyludzkich, pomimo ogromnego zainteresowania tematyką związków intymnych, pozostaje nadal niedookreślony i niespójny. Chociaż istnieje wiele zaawansowanych prac w tym obszarze, to nie do końca pozwalają one na poznanie specyfiki funkcjonowania diady (Belsky, Cassidy, 1994; Levy i in., 1998; Thompson, 1999, za: Plopa, 2003, Rostowski, 2003). Wobec współcześnie występujących przemian w życiu społecznym i rodzinnym (zmiany w postrzeganiu małżeństwa, wzrastająca liczba rozwodów, wzrastająca atrakcyjność alternatywnych form związku) problem ten wydaje się być szczególnie istotny.

Dotychczas skonstruowano i poznano niewiele metod dotyczących relacji diady, dlatego też tekst ten ma na celu zaprezentowanie wyników polskiej adaptacji narzędzia *The Quality of Relationships Inventory* (Pierce G., Sarason I., Sarason B.), przeznaczonego do oceny jakości relacji partnerów w związku (Verhofstadt, Buysse, Rosseel, Peene, 2006), niedostępnego do tej pory na gruncie polskiej psychologii. Przegląd rodzimej literatury wskazuje, że jak dotąd żadne narzędzie opracowane w języku polskim nie umożliwia jednoczesnego pomiaru głębokości relacji, wsparcia z niej otrzymywanej oraz poziomu konfliktu, jaki generuje. Jest to istotne, ponieważ, jak sugerują autorzy metody, konflikt interpersonalny odgrywa znaczącą rolę w procesie regulacji osobowej, zwłaszcza w przebiegu i odczuwaniu samotności. Z kolei wpływ konfliktu na postrzeganie relacji może być niezależny od postrzeganego wsparcia społecznego (Pierce, Sarason, Sarason, 1991). Należy podkreślić, że wyniki dotyczące właściwości polskiej adaptacji QRI mają charakter wstępny i nadal trwają prace nad zbieraniem materiału empirycznego, który będzie wykorzystany w toku dalszych prac nad udoskonaleniem narzędzia.

6.2. Podstawy teoretyczne *The Quality of Relationships Inventory* – charakterystyka wersji oryginalnej

QRI pozwala ocenić postrzegane wsparcie, konflikt oraz głębokość relacji. Wymiar postrzeganego wsparcia określa, w jakim stopniu osoba badana może powoływać się na bliską osobę w celu otrzymania pomocy w różnych sytuacjach. Liczne badania wskazują, że to, w jaki sposób postrzegamy dostępne źródła wsparcia jest czynnikiem prognostycznym radzenia sobie w trudnych sytuacjach oraz fizycznego i psychicznego samopoczucia (Pierce, Sarason, Sarason, Shearin, Waltz, Poppe, 1991). Wymiar głębokości relacji z kolei pozwala ocenić, w jakim stopniu osoba badana określa swoje uczestnictwo i zaangażowanie w relację oraz pozytywnie ją ocenia. Natomiast wymiar konfliktów interpersonalnych odzwierciedla stopień, w jakim osoba badana doświadcza złości i ambiwalentnych uczuć względem swojego partnera (Pierce, Sarason, Sarason, 1991).

Wszystkie z wymienionych wymiarów swoje źródła mają we wczesnodziecięcych doświadczeniach. Interakcje dziecka z głównym opiekunem pozwoliły wypracować mu oczekiwania, co do dostępności znaczących osób, a tym samym postrzeganie wsparcia, doświadczenie ambiwalentnych uczuć i zaangażowania w relację (Sarason, Sarason, Shearin, 1986; Bowlby, 2007). Można przypuszczać, że poprzez zależności i związki z koncepcją więzi, metoda QRI wiarygodniej i rzetelniej określi funkcjonowanie partnerów w diadzie.

The Quality of Relationships Inventory składa się z 25 twierdzeń, do których osoba badana ustosunkowuje się na 4-stopniowej skali (1 – wcale, 2 – niewiele, 3 – sporo, 4 – bardzo). Ostateczna liczba twierdzeń powstała w wyniku przeprowadzenia analizy czynnikowej 39 pozycji testowych proponowanych przez badaczy. Dziesięć z nich zostało usuniętych z powodu jednoczesnego diagnozowania dwóch aspektów relacji, zarówno zakresu, w jakim związek jest ważny w życiu jednostki (głębokość relacji), oraz zakresu, w jakim można liczyć na partnera relacji w trudnej sytuacji (wsparcie) (Pierce, Sarason, Sarason, 1991). Z pozostałych 29 pozycji, te które nie spełniły warunku, aby pozycja korelowała z jednym z czynników na poziomie minimum 0.40, a z innymi czynnikami na poziomie nie mniejszym niż 0.29, zostały wykluczone z analiz. Tym sposobem powstała ostateczna pula 25 twierdzeń.

Zadaniem osoby badanej jest udzielenie odpowiedzi na pytania dotyczące jej relacji z partnerem, obejmującej postrzegane wsparcie, głębię relacji oraz poziom konfliktów. Wymiar wsparcia, składający się z siedmiu twierdzeń, pozwala ocenić stopień, w jakim można liczyć na pomoc bliskiej osoby. Wymiar głębi zbudowany

jest z sześciu itemów i pozwala określić poziom zaangażowania w relację i jej wartościowanie. Na wymiar konfliktu składa się najwięcej twierdzeń – 12 i odzwierciedlają one nasilenie negatywnych i ambiwalentnych uczuć względem bliskiej osoby. Rzetelność skal była mierzona współczynnikiem alfa Cronbacha w stosunku do bliskich osób, takich jak matka, ojciec, przyjaciel. Dla poszczególnych wymiarów, tj. wsparcia, głębi i konfliktu, wynosi ona następująco: do matki (0,83; 0,88; 0,83), do ojca (0,88; 0,88; 0,86), do przyjaciela (0,85; 0,91; 0,84). Pozwala to na stwierdzenie, że rzetelność metody jest satysfakcjonująca.

Do tej pory QRI został zaadaptowany do warunków kultury japońskiej (Nakano, Sugiura, Aoki, Hori, Oshima, Kitamura, Furukawa, 2002) oraz duńskiej (Verhofstadt, Buysse, Rosseel, Peene, 2006). Japońska wersja QRI okazała się mieć strukturę odmienną niż oryginalna, amerykańska wersja, ponieważ mierzy dwa spośród trzech czynników – konflikt i wsparcie. Pomimo tych różnic, wskaźniki psychometryczne podkreślają zadawalającą rzetelność oraz trafność narzędzia. Z kolei duńska wersja QRI potwierdziła istnienie trzech składników (wsparcie, konflikt, głębokość), wywodzących się z założeń teoretycznych, przy jednocześnie wysokich współczynnikach rzetelności i trafności. Odmienność japońskiej struktury QRI badacze wyjaśniają wpływem różnic kulturowych (Nakano i in., 2002).

Prace nad polską wersją narzędzia QRI rozpoczęto z kilku powodów. Po pierwsze, ten kwestionariusz nie jest metodą dostępną w Polsce. Po drugie, charakteryzuje się zadawalającymi właściwościami predykcyjnymi oraz psychometrycznymi. Po trzecie, QRI jest obiecującym narzędziem dla przyszłych badań odnoszących się do wsparcia w relacji ze względu na swoje teoretyczne i koncepcyjne ugruntowanie. Po czwarte, metoda ta może być stosowana w badaniach o szerokim zakresie, dotyczącym bliskich związków, zarówno romantycznych, małżeńskich, rodzinnych, jak też rówieśniczych. Pomimo wskazanych zalet narzędzia QRI, badacze podkreślają konieczność badania jego struktury czynnikowej (Verhofstadt i in., 2006). Poniżej zaprezentowane zostaną wyniki polskiej adaptacji *The Quality of Relationships Inventory*.

6.3. Przebieg polskiej adaptacji

Zdecydowano się na adaptację niniejszego narzędzia do warunków polskich, gdyż pozwala ono na określenie funkcjonowania partnerów w relacji nie tylko na poziomie postrzeganego wsparcia w relacji, ale również głębokości i konfliktów w związku. Natomiast coraz więcej dowodów wskazuje, że czynniki te odgrywają istotną rolę w regulacji osobowej, co z kolei może mieć znaczenie dla jakości

funkcjonowania diady (Pierce, Sarason, Sarason, 1991). Autorzy metody wyrazili zgodę na przeprowadzenie polskiej adaptacji tego narzędzia.

Stworzenie polskiej wersji metody opierało się na analizie konstruktów teoretycznych w odniesieniu do polskiej populacji osób dorosłych, lingwistycznej oraz psychometrycznej adaptacji (Hornowska, Paluchowski, 2004). Po potwierdzeniu równoważności oryginalnych założeń teoretycznych w polskiej kulturze, dokonano procedury lingwistycznej adaptacji. Przetłumaczenia metody na język polski dokonało pięcioro niezależnych tłumaczy z zaawansowaną znajomością języka angielskiego. Wśród tych osób znalazło się czterech psychologów, z których połowa od kilku lat przebywa za granicą, gdzie na co dzień używają języka angielskiego, zaś jedna osoba to tłumacz tego języka z wykształcenia. W ten sposób uzyskano pięć wariantów testu, spośród których wybrano wersję najlepiej sformułowaną stylistycznie, poprawną gramatycznie i jednoznacznie.

6.4. Próby badane

W badaniu udział wzięło łącznie 212 osób w wieku od 16 do 40 lat (średnia wieku 26,62). W pierwszym etapie badań grupę badaną stanowiły osoby pozostające w bliskim związku partnerskim. Badaniami objęto 108 osób (54 pary) – 54 kobiety i 54 mężczyzn, znajdujących w okresie wczesnej dorosłości (średnia wieku 25, 78) i trwających w różnych formach związku (małżeństwo, narzeczeństwo, kohabitacja). Z kolei drugi etap badań objął łącznie 52 młode pary – 52 kobiety, 52 mężczyzn (średnia wieku 25,46), które również tworzyły różnorodne typy związku.

6.5. Przebieg badania

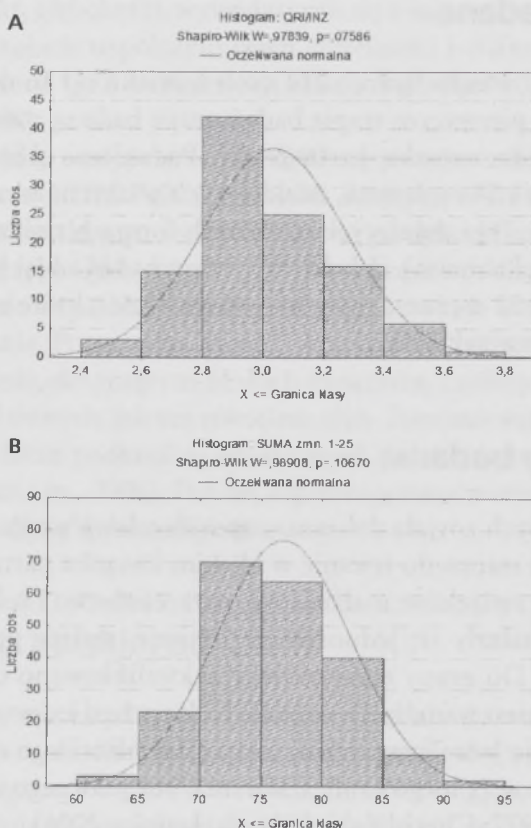
Próba osób badanych została dobrana w sposób celowy z populacji. Kryterium doboru badanych stanowiło trwanie w bliskim związku partnerskim. Wyróżniono trzy formy związków: małżeństwo, narzeczeństwo i kohabitację. W grupie małżeństw znalazły się jednostki poślubione, mające prawnie usankcjonowany związek. Do grupy narzeczeństw zakwalifikowano osoby, które były zaręczone. Natomiast warunkiem uznania badanych za jednostki kohabitujące, zgodnie z definicją Jana Trosta i Wojciecha Chechlińskiego oraz Geertje Else Wiersma, był fakt wspólnego zamieszkiwania, bez prawnego usankcjonowania związku (Trost, 1977; Chechliński, 1981, za: Janicka, 2006).

6.6. Wyniki wstępnej procedury adaptacji oraz ich omówienie

Poniżej zaprezentowane zostaną analizy statystyczne, jakich dokonano w celu adaptacji narzędzia *The Quality of Relationships Inventory* do warunków polskich. Wszystkie obliczenia zostały sporządzone w programie statystycznym STATISTICA 10.

W pierwszej kolejności dokonano analizy rozkładu zmiennych. W tym celu zastosowano jeden z testów normalności – test Shapiro-Wilka, który wykazał iż rozkład badanych zmiennych jest zgodny z rozkładem normalnym (rys. 1A). W drugim etapie badań otrzymano rozkład zmiennych również zgodny z rozkładem normalnym (rys. 1B).

Rys. 1A, B. Analiza rozkładu badanej zmiennych

Źródło: Opracowanie własne.

W celu podsumowania zbioru danych z dwóch etapów badań dokonano również statystyk opisowych, które przedstawia tabela 1.

Tabela 1. Statystyki opisowe

	N	Średnia	Minimum	Maksimum	Odchylenie standardowe
Pozycje Inwentarza Jakości Związku	212	76,81	64,00	95,00	5,50

Źródło: Opracowanie własne.

6.7. Rzetelność pomiaru narzędziem IJZ

Analizy rzetelności pomiaru dokonano na podstawie współczynnika zgodności wewnętrznej alfa Cronbacha. W pierwszym etapie badań, na próbie 108 osób, analiza rzetelności 25 pozycji testowych wchodzących w skład IJZ, wyrażonych na 4-stopniowej skali, wykazała, że współczynnik alfa Cronbacha wynosi 0.63, co świadczy o zadawalającej rzetelności narzędzia. Wyniki analizy rzetelności przedstawia tabela 2 i tabela 3.

Tabela 2. Analiza rzetelności IJZ (I etap badań)

Liczba pozycji na skali: 25	Liczba ważnych przyp.: 108
Śred: 75,91	Suma: 8198
Odchylenie stand.: 5,89	Wariancja: 34,68
Skośność: 0,39	Kurtoza: -0,24
Minimum: 64	Maksimum: 93
Alfa Cronbacha: 0,63	Alfa standaryzow.: 0,59
Średnia kor. między pozycjami: 0,064	

Źródło: Opracowanie własne.

Tabela 3. Wyniki analizy rzetelności pozycji IJZ (I etap badań)

Wyniki analizy rzetelności pozycji IJZ					
Średnia = 75,91 Odch. st = 5,89 N ważn.: 108 Alfa Cronbacha: 0,63					
Alfa standaryzowana: 0,59 Średnia kor. między poz.: 0,06					
Pozycje kwestionariusza IJZ	Średnia (gdy usunięte)	Wariancja (gdy usunięte)	Odchylenie standardowe (gdy usunięte)	Moc różnicująca pozycji	Alfa (gdy usunięte)
1. W jakim stopniu możesz zwrócić się do tej osoby po radę w sytuacji problemowej?	72,13	34,43	5,87	-0,06	0,64
2. Jak często musisz ciężko pracować, aby uniknąć konfliktu z tą osobą?	73,47	30,43	5,52	0,33	0,60
3. W jakim stopniu możesz liczyć na pomoc tej osoby, kiedy masz problem?	72,13	34,11	5,84	-0,01	0,64
4. Jak bardzo ta osoba sprawia, że czasami czujesz się zdenerwowana/y?	73,34	30,50	5,52	0,35	0,60
5. W jakim stopniu możesz liczyć na to, że ta osoba udzieli Ci szczerych informacji, nawet jeśli nie chcesz ich słuchać?	72,21	34,11	5,84	-0,01	0,64
6. Jak bardzo ta osoba sprawia, że czujesz się winna/y?	73,88	29,16	5,40	0,43	0,59
7. Ile musisz z siebie „dawać” w tym związku?	72,50	32,86	5,73	0,13	0,63
8. W jakim stopniu możesz liczyć na pomoc tej osoby w przypadku śmierci bliskiego członka Twojej rodziny?	72,03	34,43	5,87	-0,05	0,64
9. Jak bardzo ta osoba chce, abyś się zmieniła?	73,58	28,21	5,31	0,50	0,57
10. Jaką pozytywną rolę ta osoba odgrywa w Twoim życiu?	72,04	34,54	5,88	-0,07	0,64
11. Jak znacząca jest ta relacja w twoim życiu?	72,00	33,98	5,83	0,09	0,63

12. Jak bliski będzie Twój związek z tą osobą za 10 lat?	72,13	34,32	5,86	-0,04	0,64
13. Jak bardzo tęsknił(a)byś za tą osobą, gdybyście oboje nie rozmawiali ze sobą lub nie widzieli się przez miesiąc?	72,08	34,00	5,83	0,03	0,63
14. Jak krytyczna w stosunku do Ciebie jest ta osoba?	73,26	30,64	5,54	0,36	0,60
15. Jeśli chciał(a) byś wyjść lub robić coś wieczorem, jak pewna/y jesteś, że ta osoba będzie chciała robić to z Tobą?	72,61	34,83	5,90	-0,12	0,65
16. Jak bardzo czujesz się odpowiedzialna/y za dobre samopoczucie tej osoby?	72,47	31,66	5,63	0,26	0,61
17. Jak bardzo jesteś zależna/y od tej osoby?	73,06	30,46	5,52	0,32	0,60
18. W jakim stopniu możesz liczyć na to, że ta osoba wysłucha Cię, gdy jesteś na kogoś zła/y?	72,17	34,25	5,85	-0,03	0,64
19. Jak bardzo chciał(a)byś, aby ta osoba się zmieniła?	73,76	31,20	5,59	0,26	0,61
20. Jak bardzo złości Ciebie ta osoba?	73,83	30,27	5,50	0,37	0,60
21. Jak bardzo kłócisz się z tą osobą?	73,66	30,45	5,52	0,37	0,60
22. W jakim stopniu możesz naprawdę liczyć na tę osobę, że odwróci Twoją uwagę od Twoich obaw, gdy jesteś zestresowana/y?	72,49	32,99	5,74	0,06	0,64
23. Jak często ta osoba powoduje, że się złościysz?	73,46	30,58	5,53	0,40	0,60
24. Jak często ta osoba próbuje kontrolować lub wpływać na Twoje życie?	73,73	28,94	5,38	0,45	0,58
25. O ile więcej dajesz niż otrzymujesz w tym związku?	73,75	32,61	5,71	0,07	0,64

Źródło: Opracowanie własne.

W dalszej kolejności przeprowadzono również analizę rzetelności połówkowej Guttmana (tab. 4).

Tabela 4. Analiza rzetelności połówkowej (I etap badań)

	1. połowa	2. połowa
Liczba pozycji	13	12
Średnia	39,86	36,04
Suma	4305	3893
Odchylenie standardowe	3,14	3,53
Wariancja	9,84	12,49
Rzetelność połówkowa		0,72
Rzetelność połówkowa Guttmana		0,71

Źródło: Opracowanie własne.

Wynik analizy rzetelności połówkowej okazał się wyższy (0,71) niż ten wyliczony za pomocą współczynnika alfa Cronbacha (0,63). Weryfikacja zgodności wewnętrznej dokonana w drugim etapie badań, łącznie na próbie 212 osób, wykazała, że współczynnik alfa Cronbacha jest niższy niż ten uzyskany w pierwszym etapie prac. Wyniki prezentuje tabela 5 i 6.

Tabela 5. Analiza rzetelności IJZ łącznie z dwóch pomiarów

Liczba pozycji na skali: 25	Liczba ważnych przyp.: 212
Śred: 76,81	Suma: 16284
Odchylenie stand.: 5,49	Wariancja: 30,25
Skośność: 0,29	Kurtoza: 0,05
Minimum: 64	Maksimum: 95
Alfa Cronbacha: 0,58	Alfa standaryzow.: 0,57
Średnia kor. między pozycjami: 0,057	

Źródło: Opracowanie własne.

Tabela 6. Wyniki analizy rzetelności pozycji IJZ łącznie z dwóch pomiarów

Wyniki analizy rzetelności pozycji IJZ					
Podsumow. skali: Średnia = 76,81 Odch.st = 5,50 N ważn.:212 Alfa Cronbacha: 0,58					
Alfa standaryzowana:0,57 Średnia kor. między poz.: 0,06					
Pozycje kwestionariusza IJZ	Średnia (gdy usunięte)	Wariancja (gdy usunięte)	Odchylenie standardowe (gdy usunięte)	Moc różnicująca pozycji	Alfa (gdy usunięte)
1. W jakim stopniu możesz zwrócić się do tej osoby po radę w sytuacji problemowej?	73,02	30,00	5,48	-0,03	0,59
2. Jak często musisz ciężko pracować, aby uniknąć konfliktu z tą osobą?	74,40	26,81	5,18	0,28	0,56
3. W jakim stopniu możesz liczyć na pomoc tej osoby, kiedy masz problem?	73,01	29,68	5,45	0,03	0,58
4. Jak bardzo ta osoba sprawia, że czasami czujesz się zdenerwowana/y?	74,23	26,31	5,13	0,38	0,54
5. W jakim stopniu możesz liczyć na to, że ta osoba udzieli Ci szczerych informacji, nawet jeśli nie chcesz ich słuchać?	73,11	29,29	5,41	0,08	0,58
6. Jak bardzo ta osoba sprawia, że czujesz się winna/y?	74,79	25,71	5,07	0,38	0,54
7. Ile musisz z siebie „dawać” w tym związku?	73,32	28,58	5,35	0,12	0,58
8. W jakim stopniu możesz liczyć na pomoc tej osoby w przypadku śmierci bliskiego członka Twojej rodziny?	72,92	30,06	5,48	-0,03	0,59
9. Jak bardzo ta osoba chce, abyś się zmieniła?	74,46	24,98	5,00	0,42	0,53
10. Jaką pozytywną rolę ta osoba odgrywa w Twoim życiu?	72,92	29,97	5,47	0,01	0,58
11. Jak znacząca jest ta relacja w twoim życiu?	72,89	29,73	5,45	0,10	0,58
12. Jak bliski będzie Twój związek z tą osobą za 10 lat?	73,01	30,20	5,50	-0,06	0,59

Pozycje kwestionariusza IJZ	Średnia (gdy usunięte)	Wariancja (gdy usunięte)	Odchylenie standardowe (gdy usunięte)	Moc różnicująca pozycji	Alfa (gdy usunięte)
13. Jak bardzo tęsknił(a)byś za tą osobą, gdybyście oboje nie rozmawiali ze sobą lub nie widzieli się przez miesiąc?	72,98	29,50	5,43	0,07	0,58
14. Jak krytyczna w stosunku do Ciebie jest ta osoba?	74,12	27,36	5,23	0,26	0,56
15. Jeśli chciał(a)byś wyjść lub robić coś wieczorem, jak pewna/y jesteś, że ta osoba będzie chciała robić to z Tobą?	73,47	30,61	5,53	-0,13	0,61
16. Jak bardzo czujesz się odpowiedzialna/y za dobre samopoczucie tej osoby?	73,33	28,69	5,36	0,12	0,58
17. Jak bardzo jesteś zależna/y od tej osoby?	73,85	27,36	5,23	0,22	0,56
18. W jakim stopniu możesz liczyć na to, że ta osoba wysłucha Cię, gdy jesteś na kogoś zła/y?	73,09	30,16	5,49	-0,07	0,60
19. Jak bardzo chciał(a)byś, aby ta osoba się zmieniła?	74,60	27,22	5,22	0,26	0,56
20. Jak bardzo złości Ciebie ta osoba?	74,65	26,40	5,14	0,36	0,54
21. Jak bardzo kłócisz się z tą osobą?	74,42	26,56	5,15	0,38	0,54
22. W jakim stopniu możesz naprawdę liczyć na tę osobę, że odwróci Twoją uwagę od Twoich obaw, gdy jesteś zestresowana/y?	73,33	29,27	5,41	0,02	0,59
23. Jak często ta osoba powoduje, że się złościysz?	74,36	26,50	5,15	0,38	0,54
24. Jak często ta osoba próbuje kontrolować lub wpływać na Twoje życie?	74,54	25,80	5,08	0,36	0,54
25. O ile więcej dajesz niż otrzymujesz w tym związku?	74,66	28,98	5,38	0,02	0,60

Źródło: Opracowanie własne.

Uzyskane parametry są niższe od parametrów wersji oryginalnej, jednakże w pierwotnych badaniach autorów rzetelność pomiaru odnosiła się do bliskich członków rodziny, takich jak matka i ojciec, a nie partnerów. Być może to jest przyczyną nie do końca zadowalających rezultatów analizy rzetelności. Nie wykluczone również, że takie wyniki zgodności wewnętrznej są efektem tłumaczenia twierdzeń, które na tym etapie badań nadal wymagają ulepszenia i weryfikacji.

6.8. Trafność Inwentarza Jakości Związku

W celu określenia trafności polskiej wersji QRI – Inwentarza Jakości Związku, czyli oceny stopnia, w jakim narzędzie to rzeczywiście pozwala mierzyć wyróżnione elementy relacji: wsparcie, konflikt i głębokość przeprowadzono weryfikację trafności teoretycznej oraz trafności kryterialnej (Hornowska, Paluchowski, 2004).

Trafność kryterialną IJZ sprawdzono za pomocą korelacji skal budujących IJZ, podskal składających się na Skalę Wsparcia Społecznego (Kmieciak-Baran, 1995) potraktowanej jako zewnętrzne kryterium odniesienia oraz wyników ogólnych obu testów. Skala Wsparcia Społecznego służy do badania rodzaju i siły wsparcia, jakie jednostka otrzymuje od określonych grup społecznych, w tym od partnera. Narzędzie SWS składa się z 24 twierdzeń, mierzących cztery rodzaje wsparcia: emocjonalne (obejmuje komunikaty werbalne i niewerbalne typu: „kocham Cię”), wartościujące (dawanie jednostce komunikatów typu: „wiele dla mnie znaczysz”), instrumentalne (dostarczanie konkretnej pomocy np. pożyczanie pieniędzy), informacyjne (udzielenie pomocnych rad, informacji, które mogą okazać się cenne w rozwiązywaniu problemów).

Wyniki trafności IJZ przedstawia tabela 7.

Tabela 7. Współczynnik korelacji r-Pearsona między podskalami i wynikiem ogólnym IJZ a podskalami i wynikiem ogólnym SWS

Współczynnik korelacji r-Pearsona N = 104					
Zmienna	Wsparcie emocjonalne	Wsparcie wartościujące	Wsparcie instrumentalne	Wsparcie informacyjne	Wynik ogólny Skala Wsparcia Społecznego
Postrzegane wsparcie	0,584***	0,532***	0,554***	0,462***	0,622***
Konflikt	-0,634***	-0,654***	-0,596***	-0,453***	-0,689***

Zmienna	Wsparcie emocjonalne	Wsparcie wartościujące	Wsparcie instrumentalne	Wsparcie informacyjne	Wynik ogólny Skala Wsparcia Społecznego
Głębokość	0,486***	0,391***	0,363***	0,340***	0,468***
Wynik ogólny IJZ	-0,240**	-0,327***	-0,258***	-0,150	-0,289***

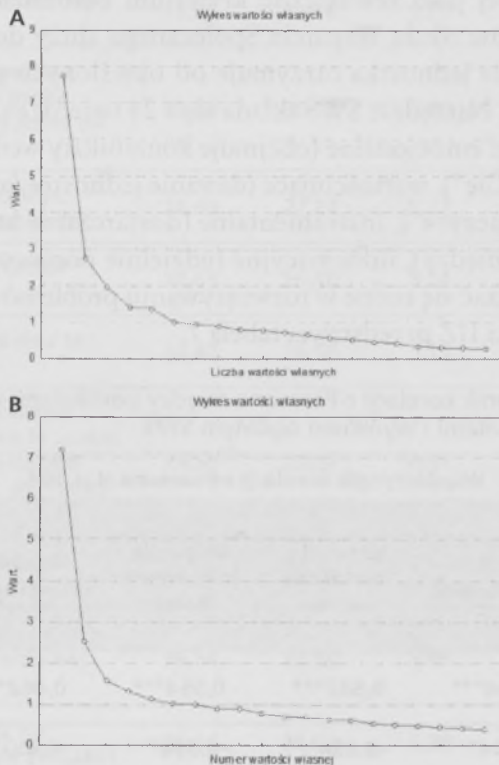
* $p < 0.05$; ** $p < 0.01$; *** $p < 0.001$

Źródło: Opracowanie własne.

Z powyższej tabeli wynika, że analiza trafności kryterialnej potwierdziła oczekiwane rezultaty, co pozwala uznać polskie narzędzie za trafne.

Trafność teoretyczną mierzono na podstawie przeprowadzonej analizy czynnikowej. Ilustruje to poniższy wykres wartości własnych z pierwszego (A) i drugiego (B) etapu badania (rys. 2).

Rys. 2A, B. Rozkład ładunków czynnikowych IJZ

Źródło: Opracowanie własne.

Zgodnie z kryterium wyróżnionym przez Cattella, czyli miejsca, od którego na prawo występuje łagodny spadek wartości własnych zwanego „osypiskiem czynnikowym” można wyodrębnić prawdopodobnie od jednego do pięciu czynników.

6.9. Struktura czynnikowa IJZ

Ustalając strukturę polskiej wersji QRI, oparto się na założeniach autorów wersji oryginalnej oraz uzyskanych przez nich wynikach. Eksploatacyjną analizę czynnikową metodą głównych składowych przeprowadzono w dwóch etapach:

- Na próbie 108 osób – 54 kobiet i 54 mężczyzn, średnia wieku 25,78.
- Na próbie 212 osób – 106 kobiet i 106 mężczyzn, średnia wieku 26,62.

Szczegółowe wyniki analizy z pierwszego etapu badania dla trzech czynników (Varimax znormalizowana) przedstawia tabela 8.

Tabela 8. Wyniki analizy czynnikowej Varimax znormalizowana pozycji IJZ

Wyniki analizy czynnikowej Varimax znormalizowana pozycji IJZ			
Pytania kwestionariusza IJZ	Czynnik – 1 Konflikt	Czynnik – 2 Głębokość	Czynnik – 3 Wsparcie
1. W jakim stopniu możesz zwrócić się do tej osoby po radę w sytuacji problemowej?	-0,25	0,48	0,40
2. Jak często musisz ciężko pracować, aby uniknąć konfliktu z tą osobą?	0,63	-0,30	-0,00
3. W jakim stopniu możesz liczyć na pomoc tej osoby, kiedy masz problem?	-0,23	0,49	0,58
4. Jak bardzo ta osoba sprawia, że czasami czujesz się zdenerwowana/y?	0,65	-0,21	-0,31
5. W jakim stopniu możesz liczyć na to, że ta osoba udzieli Ci szczerych informacji, nawet jeśli nie chcesz ich słuchać?	-0,09	0,30	0,50
6. Jak bardzo ta osoba sprawia, że czujesz się winna/y?	0,60	0,15	-0,04
7. Ile musisz z siebie „dawać” w tym związku?	0,08	0,44	-0,35
8. W jakim stopniu możesz liczyć na pomoc tej osoby w przypadku śmierci bliskiego członka Twojej rodziny?	-0,15	0,10	0,46
9. Jak bardzo ta osoba chce, abyś się zmieniła?	0,75	0,04	-0,20

Pytania kwestionariusza IJZ	Czynnik – 1 Konflikt	Czynnik – 2 Głębokość	Czynnik – 3 Wsparcie
10. Jaką pozytywną rolę ta osoba odgrywa w Twoim życiu?	-0,33	0,66	0,24
11. Jak znacząca jest ta relacja w Twoim życiu?	-0,16	0,81	0,04
12. Jak bliski będzie Twój związek z tą osobą za 10 lat?	-0,32	0,80	0,23
13. Jak bardzo tęsknił(a)byś za tą osobą, gdybyście oboje nie rozmawiali ze sobą lub nie widzieli się przez miesiąc?	-0,18	0,45	0,08
14. Jak krytyczna w stosunku do Ciebie jest ta osoba?	0,52	0,21	-0,20
15. Jeśli chciał(a)byś wyjść lub robić coś wieczorem, jak pewna/y jesteś, że ta osoba będzie chciała robić to z Tobą?	-0,17	-0,01	0,66
16. Jak bardzo czujesz się odpowiedzialna/y za dobre samopoczucie tej osoby?	0,14	0,51	0,28
17. Jak bardzo jesteś zależna/y od tej osoby?	0,30	0,56	0,12
18. W jakim stopniu możesz liczyć na to, że ta osoba wysłucha Cię, gdy jesteś na kogoś zła/y?	-0,11	-0,04	0,79
19. Jak bardzo chciał(a)byś, aby ta osoba się zmieniła?	0,64	-0,41	-0,31
20. Jak bardzo złości Ciebie ta osoba?	0,66	-0,20	-0,24
21. Jak bardzo kłócisz się z tą osobą?	0,65	-0,20	-0,25
22. W jakim stopniu możesz naprawdę liczyć na tę osobę, że odwróci Twoją uwagę od Twoich obaw, gdy jesteś zestresowana/y?	-0,06	0,29	0,75
23. Jak często ta osoba powoduje, że się złościś?	0,70	-0,17	-0,34
24. Jak często ta osoba próbuje kontrolować lub wpływać na Twoje życie?	0,71	-0,12	0,08
25. O ile więcej dajesz, niż otrzymujesz w tym związku?	0,25	-0,15	-0,48
Wariancja wyjaśniona	4,93	3,88	3,67
Udział	0,20	0,16	0,15

Źródło: Opracowanie własne.

Zastosowanie tego rodzaju analizy czynnikowej potwierdziło założenia badaczy o istnieniu trzech czynników – postrzeganego wsparcia, głębokości relacji i konfliktów interpersonalnych (Pierce, Sarason, Sarason, 1991). Wyodrębniono czynniki, których udział w wariancji wyjaśnionej wynosi: czynnik 1 (konflikt) – 20%, czynnik 2 (głębokość) – 16%, czynnik 3 (wsparcie) – 15%, łącznie – 51%. Przyjmując kryterium wagi ładunku na poziomie 0,40 jako wystarczające minimum, wyodrębniono 3 pozycje: 1, 3, 19 (podkreślone w tabeli), składające się na czynnik – postrzegane wsparcie (1, 3) oraz konflikt (19), które jednocześnie mogły być uznane za składniki czynnika – głębokość relacji. Zmienne uzyskujące wysokie ładunki na więcej niż jednym czynniku, tzw. pomiary kompleksowe stanowią problem dla identyfikacji i interpretacji ostatecznej struktury czynnikowej, wobec czego zdecydowano, iż zostaną one przypisane czynnikom pierwotnie wywodzącym się z założeń teoretycznych (Zakrzewska, 1994).

Procedura statystyczna wykazała również, że pozycje 7 i 25 (kursywa w tabeli) nie pasują do teoretycznie określonego, przez autorów metody, czynnika, jakim jest konflikt interpersonalny. Wyniki analizy czynnikowej zasugerowały, aby pozycja nr 7 została włączona w czynnik – głębokość relacji, a pozycja nr 25 w czynnik – postrzegane wsparcie. Pozycje te brzmiały następująco: *Ile musisz z siebie „dawać” w tym związku* oraz *O ile więcej dajesz, niż otrzymujesz w tym związku*. Treść tych pytań z założenia mierząca stopień, w jakim osoba badana doświadcza złości i ambiwalentnych uczuć względem swojego partnera nie znalazła potwierdzenia w polskich badaniach. Być może wynika to z faktu, iż polscy respondenci skojarzyli pozycje kwestionariusza bardziej z uczuciem wiążącym dwojga ludzi aniżeli konfliktem. Rozwijając tę myśl, Erich Fromm (1992) podkreśla, że „kochać to przede wszystkim dawać, a nie brać”. W tym sensie dawanie nie ma negatywnych konotacji, a wręcz przeciwnie jest wyrazem poświęcenia się dla partnera, troski o jego dobro oraz bezinteresowności (Wojciszke, 2005, Hołtyń, 2009). Kwestia pozostawienia bądź wyłączenia powyższych pozycji z kwestionariusza wymaga dalszej weryfikacji.

Rezultaty analizy z rotacją Varimax drugiego etapu badań, przy ograniczeniu liczby czynników do trzech, przedstawia tabela 9.

Tabela 9. Wyniki analizy czynnikowej Varimax znormalizowana pozycji IJZ

Wyniki analizy czynnikowej Varimax znormalizowana pozycji IJZ			
Pytania kwestionariusza IJZ	Czynnik – 1 Wsparcie	Czynnik – 2 Konflikt	Czynnik – 3 Wsparcie
1. W jakim stopniu możesz zwrócić się do tej osoby po radę w sytuacji problemowej?	0,54	-0,21	0,34
2. Jak często musisz ciężko pracować, aby uniknąć konfliktu z tą osobą?	0,07	0,55	-0,22
3. W jakim stopniu możesz liczyć na pomoc tej osoby, kiedy masz problem?	0,68	-0,19	0,35
4. Jak bardzo ta osoba sprawia, że czasami czujesz się zdenerwowana/y?	-0,28	0,69	-0,05
5. W jakim stopniu możesz liczyć na to, że ta osoba udzieli Ci szczerych informacji, nawet jeśli nie chcesz ich słuchać?	0,54	0,00	0,20
6. Jak bardzo ta osoba sprawia, że czujesz się winna/y?	-0,19	0,60	0,10
7. Ile musisz z siebie „dawać” w tym związku?	-0,27	0,09	0,36
8. W jakim stopniu możesz liczyć na pomoc tej osoby w przypadku śmierci bliskiego członka Twojej rodziny?	0,42	-0,16	0,26
9. Jak bardzo ta osoba chce, abyś się zmieniła?	-0,12	0,70	-0,01
10. Jaką pozytywną rolę ta osoba odgrywa w Twoim życiu?	0,38	-0,27	0,66
11. Jak znacząca jest ta relacja w Twoim życiu?	0,21	-0,13	0,76
12. Jak bliski będzie Twój związek z tą osobą za 10 lat?	0,27	-0,36	0,75
13. Jak bardzo tęsknił(a)byś za tą osobą, gdybyście oboje nie rozmawiali ze sobą lub nie widzieli się przez miesiąc?	0,18	-0,16	0,57
14. Jak krytyczna w stosunku do Ciebie jest ta osoba?	-0,11	0,51	-0,01
15. Jeśli chciał(a)byś wyjść lub robić coś wieczorem, jak pewna/y jesteś, że ta osoba będzie chciała robić to z Tobą?	0,57	-0,21	-0,16
16. Jak bardzo czujesz się odpowiedzialna/y za dobre samopoczucie tej osoby?	0,42	0,02	0,28
17. Jak bardzo jesteś zależna/y od tej osoby?	0,13	0,17	0,51

18. W jakim stopniu możesz liczyć na to, że ta osoba wysłucha Cię, gdy jesteś na kogoś zła/y?	0,65	-0,22	0,08
19. Jak bardzo chciał(a)byś, aby ta osoba się zmieniła?	-0,32	0,62	-0,25
20. Jak bardzo złości Ciebie ta osoba?	-0,27	0,68	-0,09
21. Jak bardzo kłócisz się z tą osobą?	-0,19	0,65	-0,06
22. W jakim stopniu możesz naprawdę liczyć na tę osobę, że odwróci Twoją uwagę od Twoich obaw, gdy jesteś zestresowana/y?	0,75	-0,13	0,13
23. Jak często ta osoba powoduje, że się złościysz?	-0,20	0,70	-0,08
24. Jak często ta osoba próbuje kontrolować lub wpływać na Twoje życie?	0,06	0,60	-0,06
25. O ile więcej dajesz, niż otrzymujesz w tym związku?	-0,57	0,23	-0,07
Wariancja wyjaśniona	3,81	4,55	2,91
Udział	0,15	0,18	0,12

Źródło: Opracowanie własne.

Po drugim etapie badań zmienił się udział czynników w wariancji wyjaśnionej i wynosi on: czynnik 1 (wsparcie) – 15%, czynnik 2 (konflikt) – 18%, czynnik 3 (głębokość) – 11,6%, łącznie – 44,6%. Rezultaty drugiego etapu analizy czynnikowej również zasugerowały, aby pozycja nr 25 została włączona w czynnik – postrzegane wsparcie. Podobnie stało się w przypadku twierdzenia nr 7, które, choć nie spełniło warunku ładunku czynnikowego na poziomie 0,4 to i tak najmocniej przynależało do czynnika głębokość relacji. Ponadto uzyskane wyniki postulowały, aby stwierdzenie nr 16: *Jak bardzo czujesz się odpowiedzialna/y za dobre samopoczucie tej osoby?*, oryginalnie przypisane skali głębokości relacji, przyczyniło się do skali postrzeganego wsparcia. Być może wśród respondentów polskiej próby osób badanych odpowiedzialność za samopoczucie drugiej osoby – potraktowana została jako jeden z rodzajów wsparcia. Z definicji wsparcia wynika, że dzięki pomocy dostępnej dla jednostki w sytuacji trudnej, udzielaniu rad, informacji możliwa jest mobilizacja i regeneracja sił psychicznych oraz chronienie i wzmocnienie dobrostanu człowieka (Caplan, 1984, za: Kmiecik-Baran, 1995; Czapiński, 2004). Z tego też powodu dbałość o samopoczucie drugiej osoby, jako jeden z elementów wsparcia społecznego, daje człowiekowi poczucie przynależności, zakorzenienia i bezpieczeństwa, a tym samym pełni pozytywną rolę dla odczuwane-

go dobrostanu (Ogińska-Bulik, Juczyński, 2008). Ostateczna decyzja dotycząca włączenia pozycji nr 16 w inną niż teoretycznie przypisaną skalę wymaga dalszej refleksji metodologicznej oraz weryfikacji.

Pozycje wchodzące w skład oryginalnej wersji QRI oraz pozycje składające się na jego polską wersję przedstawia tabela 10.

Tabela 10. Pozycje QRI oraz IJZ

I etap badań (N = 108)			
Pozycje <i>The Quality of Relationships Inventory</i>		Pozycje <i>Inwentarza Jakości Związku</i>	
Czynnik 1 KONFLIKT INTERPERSONALNY	2, 4, 6, 7, 9, 14, 19, 20, 21, 23, 24, 25	Czynnik 1 KONFLIKT INTERPERSONALNY	2, 4, 6, 9, 14, 19, 20, 21, 23, 24, Brak 7 i 25
Czynnik 2 GŁĘBOKOŚĆ RELACJI	10, 11, 12, 13, 16, 17	Czynnik 2 GŁĘBOKOŚĆ RELACJI	10, 11, 12, 13, 16, 17 7
Czynnik 3 POSTRZEGANE WSPARCIE	1, 3, 5, 8, 15, 18, 22	Czynnik 3 POSTRZEGANE WSPARCIE	1, 3, 5, 8, 15, 18, 22 25
II etap badań (N = 212)			
Czynnik 1 KONFLIKT INTERPERSONALNY	2, 4, 6, 7, 9, 14, 19, 20, 21, 23, 24, 25	Czynnik 1 KONFLIKT INTERPERSONALNY	2, 4, 6, 9, 14, 19, 20, 21, 23, 24, Brak 7 i 25
Czynnik 2 GŁĘBOKOŚĆ RELACJI	10, 11, 12, 13, 16, 17	Czynnik 2 GŁĘBOKOŚĆ RELACJI	10, 11, 12, 13, 17 7, brak 16
Czynnik 3 POSTRZEGANE WSPARCIE	1, 3, 5, 8, 15, 18, 22	Czynnik 3 POSTRZEGANE WSPARCIE	1, 3, 5, 8, 15, 18, 22 16, 25

Źródło: Opracowanie własne.

Dodatkowo dokonano obliczeń rzetelności narzędzia IJZ bez uwzględnienia pozycji nr 7 oraz nr 25 i okazało się, że współczynnik alfa Cronbacha w pierwszym etapie badań wyniósł 0.64, w drugim – 0.60, czyli nieznacznie więcej niż w początkowych analizach (tab. 11).

Tabela 11. Wyniki analizy rzetelności pozycji IJZ z wyłączeniem pozycji 7 i 25

I etap badań		II etap badań (łącznie z dwóch pomiarów)	
Liczba pozycji na skali: 23	Liczba ważnych przyp.: 108	Liczba pozycji na skali: 23	Liczba ważnych przyp.: 212
Śred: 70,34	Suma: 7579	Śred: 71,17	Suma: 15088
Odchylenie stand.: 5,62	Wariancja: 31,61	Odchylenie stand.: 5,27	Wariancja: 27,78
Skośność: 0,24	Kurtoza: -0,29	Skośność: 0,13	Kurtoza: 0,54
Minimum: 57	Maksimum: 85	Minimum: 57	Maksimum: 88
Alfa Cronbacha: 0,64	Alfa standaryzow.: 0,61	Alfa Cronbacha: 0,60	Alfa standaryzow.: 0,60
Średnia kor. między pozycjami: 0,07		Średnia kor. między pozycjami: 0,07	

Źródło: Opracowanie własne.

Poniżej zaprezentowane są również wyniki analizy rzetelności poszczególnych czynników z pierwszego oraz drugiego etapu badań oraz dodatkowo czynnika – konflikt interpersonalny z wyłączeniem pozycji nr 7 i 25 (tab. 12).

Tabela 12. Wyniki analizy rzetelności poszczególnych czynników oraz czynnika konflikt interpersonalny z wyłączeniem pozycji nr 7 i 25

I etap badań (N = 108)			
Czynnik: konflikt interpersonalny Liczba pozycji na skali: 12	Liczba ważnych przyp.: 108	Czynnik: konflikt interpersonalny Liczba pozycji na skali: 10 (z wyłączeniem poz. 7 i 25)	Liczba ważnych przyp.: 108
Śred: 28,66	Suma: 3095	Śred: 23,09	Suma: 2494
Odchylenie stand.: 6,44	Wariancja: 41,53	Odchylenie stand.: 5,94	Wariancja: 35,24
Minimum: 18	Maksimum: 48	Minimum: 12	Maksimum: 40
Alfa Cronbacha: 0,86	Alfa standaryzow.: 0,86	Alfa Cronbacha: 0,88	Alfa standaryzow.: 0,88
Średnia kor. między pozycjami: 0,35		Średnia kor. między pozycjami: 0,43	

Czynnik: postrzega- ne wsparcie Liczba pozycji na skali: 7	Liczba ważnych przyp.: 108	Czynnik: głębokość relacji Liczba pozycji na skali: 6	Liczba ważnych przyp.: 108
Śred: 25,58	Suma: 2763	Śred: 21,66	Suma: 2340
Odchylenie stand.: 2,97	Wariancja: 8,80	Odchylenie stand.: 2,29	Wariancja: 5,23
Minimum: 12	Maksimum: 28	Minimum: 12	Maksimum: 24
Alfa Cronbacha: 0,79	Alfa standaryzow.: 0,80	Alfa Cronbacha: 0,71	Alfa standaryzow.: 0,79
Średnia kor. między pozycjami: 0,37		Średnia kor. między pozycjami: 0,41	
II etap badań (N = 212)			
Czynnik: konflikt interpersonalny Liczba pozycji na skali: 12	Liczba ważnych przyp.: 212	Czynnik: konflikt interpersonalny Liczba pozycji na skali: 10 (z wyłączeniem poz. 7 i 25)	Liczba ważnych przyp.: 212
Śred: 29,193	Suma: 6189	Śred: 23,55	Suma: 4993
Odchylenie stand.: 6,105	Wariancja: 37,275	Odchylenie stand.: 5,58	Wariancja: 31,10
Minimum: 18	Maksimum: 48	Minimum: 12	Maksimum: 40
Alfa Cronbacha: 0,83	Alfa standaryzow.: 0,83	Alfa Cronbacha: 0,85	Alfa standaryzow.: 0,85
Średnia kor. między pozycjami: 0,30		Średnia kor. między pozycjami: 0,37	
Czynnik: postrzega- ne wsparcie Liczba pozycji na skali: 7	Liczba ważnych przyp.: 212	Czynnik: głębokość relacji Liczba pozycji na skali: 6	Liczba ważnych przyp.: 212
Śred: 25,72	Suma: 5453	Śred: 21,89	Suma: 4642
Odchylenie stand.: 2,80	Wariancja: 7,84	Odchylenie stand.: 2,10	Wariancja: 4,41
Minimum: 12	Maksimum: 28	Minimum: 12	Maksimum: 24
Alfa Cronbacha: 0,77	Alfa standaryzow.: 0,78	Alfa Cronbacha: 0,68	Alfa standaryzow.: 0,77
Średnia kor. między pozycjami: 0,35		Średnia kor. między pozycjami: 0,38	

Źródło: Opracowanie własne.

Z powyższych analiz prowadzonych w pierwszym etapie weryfikacji wynika, że wyłączenie pozycji nr 7 i nr 25 z narzędzia ponosi jego rzetelność (0,64) oraz rzetelność czynnika, w którego skład wchodziły (0,88). Z kolei analiza rzetelności przeprowadzona na podstawie danych zebranych w drugim etapie prac wykazała, iż rzetelność czynników, wchodzących w skład IJZ, nieznacznie zmalała.

Analiza interkorelacji (tab. 13) pomiędzy wyodrębnionymi skalami przeprowadzona na próbie 212 osób potwierdziła, że uzyskane korelacje są zgodne z założeniami teoretycznymi – czynnik: postrzegane wsparcie ujemnie koreluje z czynnikiem: konflikt ($r = -0,51$, $p < ,001$), natomiast pozytywnie z głębokością relacji ($r = 0,53$; $p < ,001$). Czynnik: konflikt koreluje również ujemnie z głębokością relacji ($r = -0,31$; $p < ,001$). Podobne wyniki zostały uzyskane w oryginalnych pracach autorów.

Tabela 13. Interkorelacje pomiędzy poszczególnymi skalami IJZ

Współczynnik korelacji r-Pearsona N = 212			
Zmienna	Postrzegane wsparcie	Konflikt	Głębokość relacji
Postrzegane wsparcie	1	-0,514***	0,527***
Konflikt	-0,514***	1	-0,308***
Głębokość relacji	0,527***	-0,308***	1

* $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$

Źródło: Opracowanie własne.

6.10. Podsumowanie i wnioski

Polska adaptacja narzędzia QRI potwierdziła założenia teoretyczne o istnieniu trzech wymiarów postrzegania bliskich relacji – wsparcia, konfliktu oraz głębokości, których udział w wariancji wyjaśnionej po pierwszym etapie badań wynosił 51%, natomiast po drugim –44,6% (łącznie z obu pomiarów). Rzetelność narzędzia (0.64) oraz poszczególnych skal: wsparcie (0.79), konflikt (0.88), głębokość relacji (0.71) mierzona współczynnikiem alfa Cronbacha jest satysfakcjonująca. Zgodność wewnętrzna, wyliczona po przeprowadzeniu dwóch pomiarów, okazała się być nieco niższa: ogółem (0.58), dla wyróżnionych skal: wsparcie (0.77), konflikt (0.83), głębokość relacji (0.68). Analizy statystyczne wskazały na nieadekwatność dwóch pozycji 7 i 25 do teoretycznie

określonego, przez autorów metody, czynnika, jakim jest konflikt interpersonalny. W wyniku analiz czynnikowych twierdzenie nr 16 również nie zostało przypisane do pierwotnie skonstruowanego czynnika: wsparcie, wobec czego zastanowienia wymaga fakt, czy powyższe itemy powinny zostać wyłączone z przyszłych badań.

Wskazane są dalsze prace, zwłaszcza walidacyjne, nad ulepszeniem tej metody. Nie wyklucza to jednak korzystania z narzędzia IJZ w badaniach naukowych oceniających relacje małżeńskie i rodzinne.

Bibliografia

- Adler B.R., Rosenfeld L.B., Proctor II R.F. (2007), *Relacje interpersonalne: proces porozumiewania się*, Wydawnictwo „Rebis”, Poznań.
- Bowlby J. (2007), *Przywiązanie* (Tłum. Magdalena Polaszewska-Nicke), Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- Czapiński J. (2004), Osobowość szczęśliwego człowieka, [w:] J. Czapiński (red.), *Psychologia pozytywna*, (s. 359–379), PWN, Warszawa.
- Dwyer D. (2006), *Bliskie relacje interpersonalne*, Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, Gdańsk.
- Fromm E. (1992), *O sztuce miłości* (Tłum. Aleksander Bogdański), Altay, Warszawa.
- Hołtyń B. (2009), *Małżeństwo i wsparcie*, Wydawnictwo UKW, Bydgoszcz.
- Hornowska E., Paluchowski W.J. (2004), Kulturowa adaptacja testów psychologicznych. [w:] J. Brzeziński (red.), *Metodologia badań psychologicznych. Wybór tekstów* (s. 151–191), Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- Janicka I. (2006), *Kohabitacja a małżeństwo w perspektywie psychologicznej. Studium porównawcze*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź.
- Kmieciak-Baran K. (1995), Skala Wsparcia Społecznego. Teoria i właściwości psychomotoryczne, *Przegląd Psychologiczny*, 1/2.
- Myers D.G. (1999), Close relationships and quality of life, [w:] D. Kahneman, D. Diener, N. Schwarz (red.), *Well-being: The foundations of hedonic psychology* (s. 374–391), Russel Sage Foundation, New York.
- Nakano Y., Sugiura M., Aoki K., Hori A., Oshima M., Kitamura T., Furukawa A. (2002), Japanese version of the Quality of Relationship Inventory: Its reliability and validity among women with recurrent spontaneous abortion, *Psychiatry and Clinical Neurosciences*, 56, 527–532.
- Ogińska-Bulik N., Juczyński Z. (2008), *Osobowość stres a zdrowie*, Difin, Warszawa.
- Pierce G.R., Sarason I.G., Sarason B.R. (1991), General and Relationship-Based Perceptions of Social Support: Are Two Construct Better Than One? *Journal of Personality and Social Psychology*, 61 (6) 1018–1039.

- Plopa M. (2003), *Rozwój i znaczenie bliskich więzi w życiu człowieka*, [w:] B. Wojciszke, M. Plopa (red.), *Osobowość a procesy psychiczne i zachowanie* (s. 49–79), Wydawnictwo „Impuls”, Kraków.
- Rostowski J. (2003), *Style przywiązania a kształtowanie się związków interpersonalnych w rodzinie*, [w:] I. Janicka, T. Rostowska (red.), *Psychologia w służbie rodziny* (s. 19–31), Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź.
- Sarason I.G., Sarason B.R., Shearin E.N. (1986), Social support as an individual difference variable: its stability, origins and relational aspects, *Journal of Personality and Social Psychology*, 50, 845–855.
- Sarason B.R., Pierce G.R., Shearin E.N., Sarason I.G., Waltz J.A., Poole L. (1991), Perceived Social Support and Working Models of Self and Actual Others, *Journal of Personality and Social Psychology*, 60 (2), 273–287.
- Verhofstadt L.L., Buysse A., Rosseel Y., Peene O.J. (2006), Confirming the Three-Factor Structure of the Quality of Relationships Inventory Within Couples, *Psychological Assessment*, 18 (1), 15–21.
- Wojciszke B. (2005), *Psychologia miłości*, GWP, Gdańsk.
- Zakrzewska M. (1994), *Analiza czynnikowa w budowaniu i sprawdzaniu modeli psychologicznych*, Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań.